

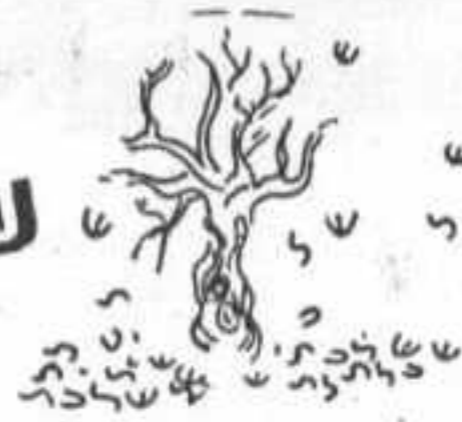
30.12.13 21:13

פרח השבוע

מאת אי' שי ברק (ג)

שלכת

92

אלה אטלנטית בת כמה מאות שנים, בהר הנגב, בשלכת

האם השלכת חשובה לצמחים רק כאמצעי להפחתת השטח המאדה מים בעונה הקשה או שיש לה משמעות נוספת לחיי הצמח? עצי פרי רבים משגשגים יפה ונותנים יבול טוב בהרים גבוהים בהם מידות החום החורפיות נמוכות. כך הוא המצב לגבי אפרסקים, שזיפים, תפוחים וגפנים. מיגוון הזנים הגדול ביותר של ענבים קיים בהרי חברון המתנשאים לרום של עד 1000 מ' ועל כן מידות הקור שם מביאות לתרדמת חורף עמוקה. אפשר לבוא ולטעון שלמעשה כל שוקוק לו העץ הוא תרדמת חורף ולא הפסקת בריות מים — אלה כביכול מצויים ללא מגבלה בקרקע. העצים מנצלים את מי הקרקע והמים שמצויים בסדקי הסלעים בשכבות עמוקות. המים המצויים בכל בית השרשים הם המנה העומדת לרשות העץ ועל ידי השרת עליהם הוא מפסיק לאבד מים למשך מספר חדשים. המים שלא נוצלו במהלך החורף עומדים לרשות הצמח בקיץ. בכדיקות בהם השוו את מאזן המים של אלון מצוי (ירוקיעד) ואלון התבור (משיר עליו) התברר כי זה האחרון מוציא רק כ-1/2 מכמות המים שמוציא אלון מצוי. כאשר כוחנים את תפוצתם של שני מינים אלה בגולן בו אותו טיפוס מסלע וקרקע דומה פחות או יותר מצויים בתחומי רום שונים, מתברר כי אלון התבור שולט בתחום של 0—500 מ' ואלון מצוי מ-500 ועד 1000 מ'. מידות החום נמוכות וכמות הגשם גבוהה יותר בשטח של האלון המצוי.

חיזוק לעניין היעילות וההתאמה של צמחים לאורך תקופת התרדמה ויעילות הצמיחה שלאחר מכן התבררה במחקר שנערך בגוש ההרים. זהו דגן רב שנתי הנכנס לתרדמת יובש בקיץ. זנים שנלקחו ברום טופוגרפי שונה

פיתחו כמות שונה של עלים בחורף שלאחר מכן והראו שהתרדמה מאפשרת לצמח לחזור „במשנה מרץ“ לפעילות בשנה שלאחר מכן.

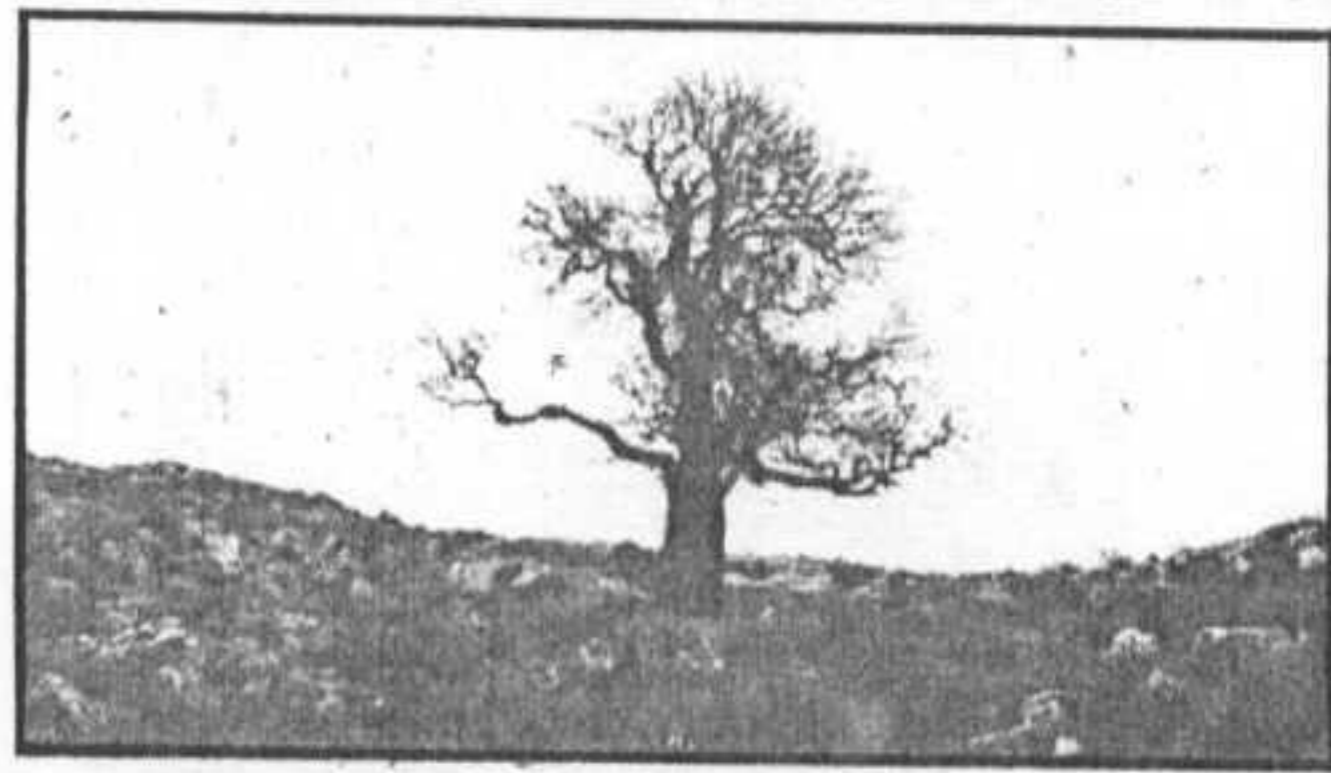
עצים טיפוסיים של שלכת מלאה בארצנו הם עצי הפרי — שזיף, תפוח, אגס, אפרסק, שקד, רימון, תאנה וגפן. גידולם באתרים שאינם נהנים ממידות קור ניכרות בחורף לא מצליח, אלא אם כן נבחרו זנים מתאימים. עצי השלכת הטיפוסיים שלנו הם אלון התבור, כליל החורש, שזיף הדב, אגס סורי, עוזרר קוצני ועוזרר ארום, אלון התולע, אלה ארצישראלית ואלה אטלנטית. לא לכל אלה יש מוצא משותף והם משליכים עליהם בעקבות „מורשת אבות“ שונה.

אלה אטלנטית היא אחד העצים המרשימים בארץ ומפגש עם אלה בשלכת עוד מגביר את ההערכה אליה. העלים מכסים על צורת הענפים ועל צלקות שונות שנחרתו בענפים במהלך השנים. אלה בת כמה מאות שנים כזו שבתמונה סבלה מברקים ששרפו ענף עבה והותירו צלקת גדולה, או מאדם שבכרתו ענף עבה הותיר נקודת צמיחה ממנה לבלבו ענפים חדשים דקים ובכך הסגירו את תהפוכות הגורל. בשירה, השלכת מקובלת, כתקופה עצובה בה הכל נעשה קורר. לרעתי השלכת היא תקופה ככל התקופות ומביאה איתה בשורה חדשה למתבונן בטבע. עתה אפשר ללמוד על שלדי העצים, להכיר את דרך הסתעפותו של כל אחד, לראות מה גדל על גזעי העצים ולצפות לבלבוב שלרוב הוא כל כך מעורר שאם בנו היה תלוי הדבר הסיכום של רווח והפסד היה: כדאי לסבול את התקופה חסרת העלים למען היופי שבלבלוב החדש.

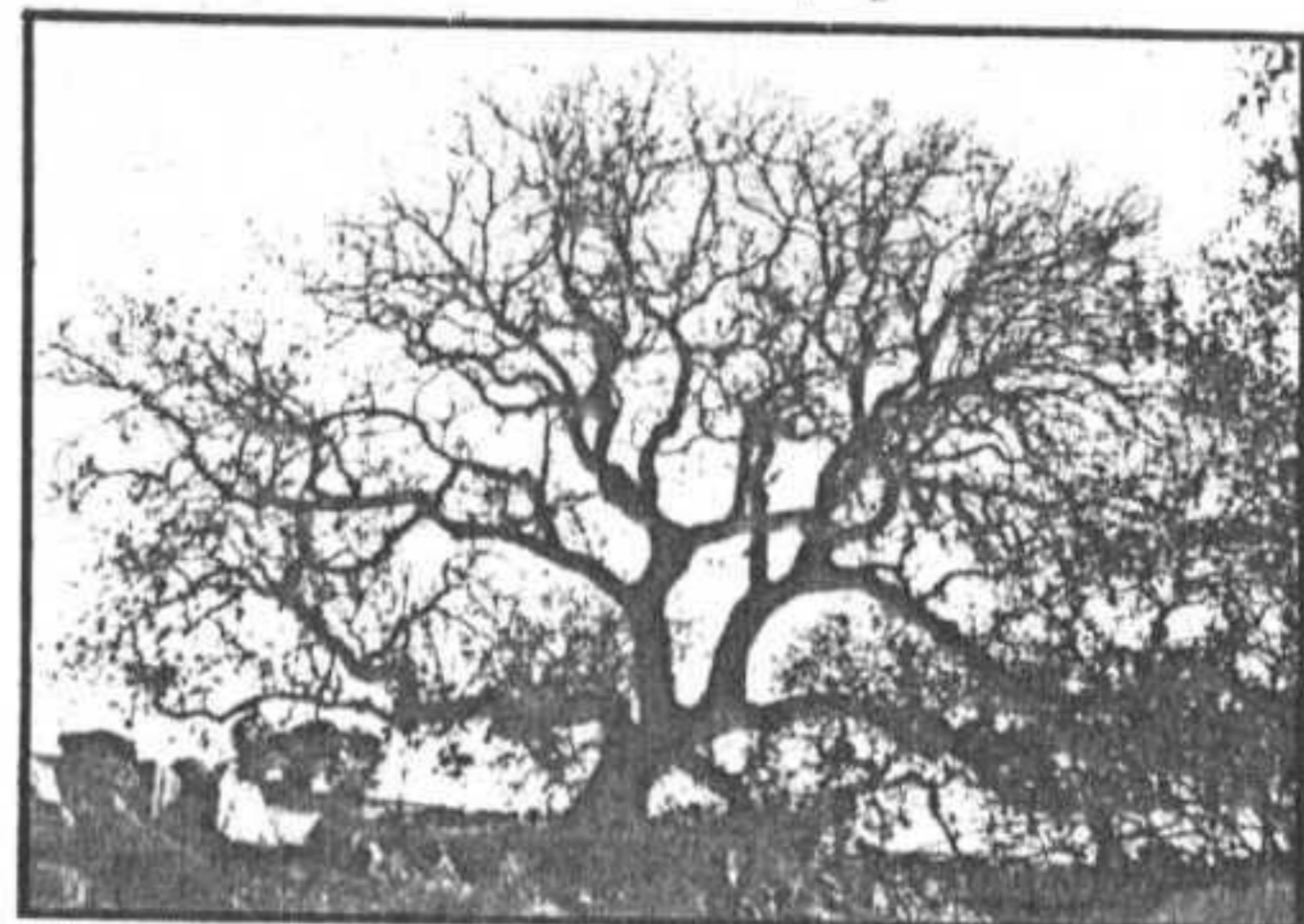
עצי הפרי חושפים לעינינו את הדרך בה מעצבים החקלאים את צורתם. אם משתמשים במכונת גיוס הקוצצת את כל הענפים בגובה אחיד, נראה המטע חסר העלים עם ענפים עבים חומים או אפורים המגיעים לגובה אחד ומעליהם עולים ענפים רקים שצבעם חיוני ומבריק.

הנוסע לאזור הר חברון יכול לראות עתה לאחר שכל ההסואה ירדה, את צורתם של שלדי הגפנים. יש ביניהן השרועות על הקרקע ומורחקות ממגע ישיר אתה על-ידי אבן. אחרות הגזומות כך שלא ישתרעו על הקרקע ואחרות הנסמכות על גדר אבנים או חוטי ברזל.

העצים מהווים בית גידול לחזויות שהן צמחים ירודים היוצרים מעין מעטה צבעוני על קליפת העץ. הקליפה המתה עשויה לספוג כמות מסוימת של מים ולהעמידה לרשות צמחים שמסוגלים לעמוד בפני יבוש והרטבה חוזרים ונשנים. הללו צובעים את הקליפה בגונים שונים מירוק, שחור, אפור, צהבהב ועד כתום — כל אחד בהתאם לאופיו.

אלה אטלנטית בשלכת, בנחל אלות שבהר הנגב

אלון התבור (בתבור) בשלכת